

“JEG VIL SKRIVE 1900-TALLETS HISTORIE”

*Tre norske brødre. To verdenskrige. Et århundrede.
Jan Guillou er tilbage med sin største romanserie
nogensinde.*

I sin sidste bog, *Ordets magt og afmagt*, så Jan Guillou tilbage på sit skrivende liv: afsløringer, der førte til både fængselsstraf og den største svenske journalistpris; politiske standpunkter, der skaffede ham venner og fjender for livet; romanfigurerne Carl Hamilton og Arn Magnusson, som omtegnede svensk skønlitteraturs landkort for altid.

Ordets magt og afmagt blev modtaget med stor respekt, for ikke at sige hyldest. “Jan Guillou skriver bedre end andre svenske journalister. Men har han nogensinde skrevet så godt?” spurgte *Dagens Nyheters* anmelder. “En af de mest underholdende erindringsbøger, jeg har læst,” skrev *Aftonbladet*.

Ordets magt og afmagt var en afslutning og en status. Hvordan Jan Guillou ville

formulere næste kapitel, stod hen i det uvisse.

“Jeg har skrevet 40 bøger, og statistisk set har jeg tyve år tilbage. Jeg indså, at hvis jeg skal nå at lave en tredje stor romanserie, er det nu, jeg skal i gang med den,” siger Jan Guillou.

Hvis man vil være dramatisk og udtrykke det en anelse skæbnetungt, kan man altså betragte det, Jan Guillou nu har skrevet, som begyndelsen til enden. Vi står over for hans sidste bogprojekt, og det vil garanteret holde ham beskæftiget, så længe han lever.

“Det er så enormt stort, at jeg er lige ved at rødme, når jeg siger det. Det grænser til storhedsvanvid at prøve at gabe over så meget, men én gang skal man sigte rigtig højt. Jeg vil skrive 1900-tallets historie.

Menneskehedens største, grusomste og blodigste århundrede,” konstaterer han.

Uden at rødme.

Idéen fødtes faktisk allerede for fem år siden, på en svampetur sammen med hustruen og forlæggeren Ann-Marie Skarp.

“Det er mærkeligt, at ingen i Sverige gør brug af slægtskrøniken som form. Det er en god, gammel engelsk specialitet, som man kan få meget ud af,” sagde Ann-Marie Skarp mellem kantarellerne i det nordlige Roslagen.

“Det er nok, fordi det kræver så enormt meget research. Jeg er velsagtens den eneste, der kan klare det,” svarede Jan Guillou.

Dermed var formen fastlagt. Men hvad skulle der hældes på den? I de ti bøger

om Carl Hamilton havde Guillou skildret den kolde krig og dens afslutning, en slags løbende samtidskrønike.

Med de fire bøger om Arn (plus *Madame Terror* og *Fjenden i os selv*) fortalte Guillou om den hellige krig mod islam, om dens opståen og om del 2 i vores egen tid.

“Det er vor tids vigtigste spørgsmål, men jeg har allerede sagt, hvad jeg har at sige. Jeg ville bare have gentaget mig selv, hvis jeg var fortsat,” konstaterer han.

Den tændende gnist fandt Jan Guillou i sin egen slægt. I 1901 aflagde hans morfar eksamen som ingeniør fra verdens ypperste tekniske universitet, i Dresden.

Da morfaderen og to af hans brødre – fattige bondeknøse fra det norske fylke Østfold – dimitterede fra universitetet, holdt rektoren en glødende og fremtids-optimistisk tale.

Det århundrede, der lige var begyndt, ville byde på så dramatiske tekniske fremskridt – hævdede rektoren – at det næsten ikke var til at forestille sig. Han forudsagde fantastiske ting såsom passagerflyvning mellem landene, måske ligefrem mellem kontinenterne, og udforskning af verdenshavens dybder på en måde, man hidtil kun kendte fra Jules Vernes romaner. Og bedst af alt: De teknologiske landvindinger ville have den guddommelige virkning, at de umuliggjorde alle krige.

Stormende bifald i salen. Denne lysende fremtid var deres. Det er nøglescenen

i Jan Guillous nye roman, *Brobyggerne*.

“Det er svimlende at tænke på, at de unge mænd i den sal endnu ikke havde set en flyvemaskine, men at nogle af dem ville leve længe nok til at opleve, at mennesket landede på månen,” siger Jan Guillou.

Hvordan det gik, ved vi jo. I 1900-tallet viste mennesket både sine bedste og sine værste sider.

“Historie er enormt spændende, hvis man rykker den ned i øjenhøjde og fortæller ud fra et mikroperspektiv frem for et makroperspektiv. De fleste af os kender jo historien og kan opremse årstallene for skuddet i Sarajevo, Hitlers magtovertagelse, atombomberne over Japan. Alt det der står jo i opslagsværkerne. Der, hvor det bliver spændende, er når man forsøger at nærme sig de individuelle mennesker, der levede på den tid. Hvordan tænkte de her norske knøse, som ikke havde nogen anelse om, hvad der ventede i horisonten?”

Jan Guillou stiller de mest centrale spørgsmål, man kan stille i litteraturen:

Hvad er et menneske? Hvordan blev vi dem, vi blev? Og det mere konkrete og frygtelige spørgsmål: Kunne du og jeg være blevet nazister?

“Set i bakspejlet, nu hvor vi kender facit, er det så nemt reflektorisk at svare nej. Selvfølgelig kunne jeg ikke være blevet nazist. Vi behøver bare sige ordet Auschwitz, så er det umuligt at forestille sig noget andet svar. Men hvis du var født

i 1919 i Heidelberg? Hvis du var blevet håndplukket til en elitelejr med blomsten af Tysklands ungdom, hvor alle håbede på, at det nye Tyskland ville få revanche for en uretfærdig krig? Hvis vi var i det miljø og ikke kunne overskue hele billedet, er det så lige så givet, at vi ville svare nej til spørgsmålet? Bagklogskaben lammer vores erkendelse,” konstaterer Guillou.

Det er ikke en biografi, han skriver. Bogens hovedpersoner lever deres egne liv, og selv om to af brødrene (Oscar og Sverre) har deres fornavne fra Jan Guillou selv, så er bogen en roman og intet andet. Forfatterens egen slægtshistorie har tjent som inspirationskilde for det store romanværk.

Så i stedet for at lade drengene være bondeknægte fra Østfold (som Guillous morfar) har han forvandlet dem til faderløse fiskerdrenge fra Vestlandet.

“Østfold er den mest usexede region i hele Norge. Der er ingenting. I Vestlandet er der sneklædte fjeldtinder, vandfald, hav, fjorde. Det er med til at give historien lidt ekstra saft og kraft.”

Herreklubben “Det Gode Formål” finansierer drengenes uddannelse, da man bliver opmærksom på deres tekniske begavelse (om natten bygger de i smug en nøjagtig model af vikingeskibet Gokstadskibet i skala 1:5). I stedet for at blive fiskere uddannes de til jernbaneingeniører og brobyggere.

Handlingen udspiller sig i to vidt for-

skellige verdener. En af brødrene – Lauritz – føler sig efter ingeniørexamenen moralsk forpligtet til at vende hjem til Norge for at arbejde på Bergensbanen, det spektakulære jernbanebyggeri fra Bergen til Oslo tværs over højfjeldsplateauet Hardangervidda.

En anden af brødrene – Oscar – flytter til Tysk Østafrika, nutidens Tanzania. Også hans tekniske uddannelse kommer til at gøre gavn i forbindelse med et gigantisk jernbanebyggeri, nemlig det mellem Dar es-Salaam og Tanganyikasøen.

“Man havde anlagt jernbaner før, men ikke midt imellem menneskeædende løver, angribende næsehorn, malariasumpe og giraffer, der rev telegrafledningerne ned,” fortæller Jan Guillou.

Afrikaperspektivet giver Guillou mulighed for at fortælle om Første Verdenskrig fra en synsvinkel, som ikke er forårsaget i litteraturen eller endevendt på History Channel.

“Ingen kender den her historie. Den er gået i glemmebogen, og gennem den

kan jeg også beskrive kolonialismens betydning, som er af så stor betydning for 1900-tallet.”

Da vi forlader de tre fiskersønner og første bind i romanserien, skriver man 1919. Første Verdenskrig er slut.

Hvor mange bind kæmpeprojektet ender med at blive på, ved Jan Guillou ikke endnu, men det logiske punktum for historien om 1900-tallet blev sat den 11. september 2001.

Udfordringerne er mangfoldige.

En af dem er at finde et sprog, der passer til den tid, der skildres, og som altså skal ændres og moderniseres, jo tættere handlingen kommer på nutiden.

“I Hamilton-bøgerne brugte jeg et journalistisk sprog. Det skulle virke, som om der kørte en nyhedsudsendelse i baggrunden, med det formål at overbevise læseren om, at ting, der absolut aldrig er sket, rent faktisk sker nu og her. At ramme det rigtige sprog i Arn-bøgerne krævede en del øvelse. Det landede på en form for

1830-sagprosa tilsat en og anden oldnordisk glose. Historien her skal fortælles i klassisk, episk stil. Ikke journalistisk stil og ikke pastiche. Men jeg er god til at imitere, så bare jeg læser et par romaner fra dengang, falder det mig nemt.”

Du har aldrig tænkt på, her efter at du har skrevet 40 bøger og rundet de 67, at trappe ned og hvile lidt på laurbærrene?

“Jo. Det er ikke nødvendigt at skrive bøger. Hvis man ikke har noget at sige, skal man holde kæft. Men ... En større fortælling end den her findes ikke. Og jeg tror, pensionisttilværelsen kunne blive forbandet kedelig.”

Sæt nu, du ikke når at blive færdig?

“Døden skal man ikke begræde på forhånd. Den kommer til alle, som det bliver forundt at leve og bevare helbredet,” siger Jan Guillou og ler.

